

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเงินตรา (Money) ได้เข้ามามีบทบาทมากมาย และทุกขั้นตอนในชีวิตประจำวันของเรา ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า นักธุรกิจ ชาวสวน ชาวไร่ ชาวนา หรือแม้แต่พนักงานในหลายๆ ศาสนา ต่างก็ต้องยอมรับถึงการมีอยู่ของเงินตรา และเงินตราได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเขาเหล่านั้นตลอดระยะเวลาที่ยังคงใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม เงินตรา (Money) ความจริงคือสิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยนทรัพย์สินหรือสินค้าที่สนองความต้องการของคนเรา ส่วนเงินตรานั้นไม่สามารถสนองความต้องการที่แท้จริงของเราได้ เงินตรามีหน้าที่กำหนดมูลค่าของทรัพย์สิน ทำให้เรารู้ว่าสิ่งนั้นทรัพย์สินเหล่านั้นมีมูลค่าเท่าใด ซึ่งเราจะรู้ได้จากการขายทรัพย์สินเหล่านั้น และรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจออกเงินตรา โดยเป็นเครื่องมือของรัฐในการรักษาความเป็นระเบียบในการแลกเปลี่ยนและการค้าขาย¹

ส่วนหนี้ หมายถึง ความผูกพันที่มีในผลของกฎหมาย ซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ หรืองดเว้น หรือส่งมอบทรัพย์สิน จากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ลูกหนี้²

หนี้เงินจึงหมายถึง หนี้ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้ เป็นการส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งได้แก่เงินตรา ซึ่งเกิดได้จากนิติกรรมสัญญา นิติเหตุ ละเมิด โดยมีเจตนาหรือไม่มีเจตนา ทั้งเกิดจากความตั้งใจจะให้ผลผูกพันระหว่างกัน และเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย ซึ่งโดยปกติแล้ว มักจะเป็นหนี้ที่มีลักษณะในทางเสียหายความเสียหาย เพราะเงินตราสามารถใช้เยียวยาความเสียหายได้ทุกอย่างเป็นการทั่วไป³

¹ จี๊ด เศรษฐบุตร ก (2553). หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะหนี้. หน้า 20.

² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., (2505). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้. หน้า 363.

³ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2549). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้. หน้า 64.

แนวเหตุผลที่สำคัญและสมมุติฐานของเรื่องนี้คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 บัญญัติว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ โดยนิติกรรม หรือโดยบทกฎหมายที่ชัดเจน ให้ใช้อัตราอัตราดอกเบี้ยครั้งต่อไป” และ

มาตรา 224 วรรคแรก บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละครั้งต่อไป ถ้าเจ้าหนี้อาจเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น”

ถ้าคู่กรณีตกลงทำสัญญาระหว่างกัน กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ทั้งกรณีที่ชัดเจนและไม่ชัดเจน ทั้งที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ใช้หลังจากผิดสัญญาและที่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ใช้เมื่อเกิดการผิดสัญญา และเมื่อเกิดการผิดสัญญาขึ้น คดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีในศาล มีหลักในการพิจารณาคดีของศาลในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นหลังจากผิดสัญญาอย่างไร ศาลควรมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยหลังผิดสัญญามากน้อยเพียงใด อะไรคือเบี้ยปรับที่สูงเกิน ส่วน อะไรคือพอสมควร มีข้อจำกัดอะไรบ้าง ปัญหาการใช้ดุลพินิจเป็นอัตวิสัยของผู้พิพากษา ผู้พิจารณาคดีคดีแต่ละท่าน จะเป็นธรรมกับคู่สัญญาทุกฝ่าย และสามารถใช้นำมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีอื่นๆ ได้หรือไม่อย่างไร เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเมื่อมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาล

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งวิจัย เพื่อหาความหมายที่สมบูรณ์ของหนี้เงิน และหลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาล ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหลังจากเกิดการผิดสัญญาการชำระหนี้เงินในกรณีต่างๆ

การวิจัยได้กระทำโดย ค้นคว้าและรวบรวมหลักการและหลักเกณฑ์จากตัวบทกฎหมาย ไทยและต่างประเทศ ความเห็นของนักกฎหมายและผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ประกอบกับคำพิพากษาฎีกาของศาลฎีกาและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐาน และวิจัยเพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะ แนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยหลังผิดสัญญาหนี้เงินให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้คู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ได้รับความเป็นธรรมโดยเสมอภาคกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา ลักษณะและความหมายของหนี้เงิน ผลบังคับเมื่อมีการผิดสัญญาหนี้เงิน ลักษณะที่แท้จริงของการผิดสัญญา ดอกเบี้ย และเบี้ยปรับ รวมทั้งความมุ่งหมายที่แท้จริงของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการปรับบทกฎหมายของศาลในคดีผิดสัญญาชำระหนี้เงิน เกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด ในลักษณะเบี่ยงปรับ

1.2.3 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาการปรับใช้กฎหมาย ในคดีผิดสัญญาหนี้เงิน เกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดในลักษณะเบี่ยงปรับ ตามคำพิพากษาฎีกาและศึกษาเปรียบเทียบกับ กฎหมายต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษา และค้นหา เพื่อนำมาตรการที่เหมาะสม มาใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจ ในการปรับใช้กฎหมายในคดีหนี้เงิน เกี่ยวกับการพิจารณากำหนด อัตราดอกเบี้ยผิดนัดในลักษณะเบี่ยงปรับ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การที่คู่สัญญากำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในสัญญา และกำหนดอัตราดอกเบี้ยเพื่อไว้ใน กรณีที่เกิดการผิดสัญญาขึ้น ทั้งในกรณีที่ใช้อัตราดอกเบี้ยเท่ากันตลอดทั้งสัญญาไม่ว่าจะมีการผิด สัญญา กันขึ้นหรือไม่ก็ตาม หรือในกรณีที่มีการปรับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นบทลงโทษ หรือ เป็นการเตือนไม่ให้ลูกหนี้ผิดสัญญา เหล่านี้เป็นเบี่ยงปรับและศาลมีอำนาจลดเบี่ยงปรับที่สูงเกินส่วน ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 ที่บัญญัติว่า “ถ้าเบี่ยงปรับสูงเกินส่วน ศาลจะ ลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ ในการที่จะวินิจฉัยว่าสมควรเพียงใดนั้น ท่านให้พิเคราะห์ถึงทาง ได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่แต่เพียงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน เมื่อได้ใช้ เงินตามเบี่ยงปรับไปแล้ว สิทธิเรียกร้องขอลดก็เป็นอันขาดไป” การให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจ ปรับลดเบี่ยงปรับที่สูงเกินส่วน ตามหลักกฎหมายดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนของหลักการที่ศาลใช้ และไม่สามารถคุ้มครองประโยชน์ของคู่สัญญาทุกฝ่าย ให้อยู่ในมาตรฐานหรือบนฐานแห่งความ ยุติธรรมที่เท่าเทียมกัน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ได้มุ่งศึกษาปัญหาการปรับใช้กฎหมายของศาล ในการพิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยในหนี้เงิน หลังเกิดจากลูกหนี้ผิดสัญญา ค่าเสียหายที่กำหนด ไว้ล่วงหน้า การปรับลดเบี่ยงปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 383 โดยศึกษา หลักการในการปรับลดอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินส่วนของกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ทฤษฎีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคำวินิจฉัยคดีของศาลฎีกา แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดย วิธีการเปรียบเทียบ เพื่อให้ทราบองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จะทำให้ดุลพินิจของศาลได้เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของกฎหมายและเกิดความเป็นธรรมในสังคม

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าและรวบรวมหลักการ แนวความคิดและหลักเกณฑ์จากหนังสือ บทความวิชาการ ความเห็นนักกฎหมาย ประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายต่างประเทศ ความเห็น บทวิเคราะห์ การตีความของนัก นิติศาสตร์และผู้พิพากษา อัยการ คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลแพ่ง ศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบแนวความคิดเห็นของนักกฎหมายประกอบกับ ข้อเท็จจริง อันเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ได้ตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐาน และ ผลกระทบจากการปรับใช้กฎหมายที่ไม่มีหลักยึดนำ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความหมายและความเป็นมาของหนี้เงิน ดอกเบี้ย เบี้ยปรับ และ ลักษณะสำคัญของเบี้ยปรับที่สูงเกินส่วน

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาการปรับใช้กฎหมายของศาล ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ย หนี้เงิน ที่เกิดจากการผิดสัญญา

1.6.3 ทำให้ทราบถึงหลักการในการปรับใช้กฎหมายของศาลในการปรับลดอัตรา ดอกเบี้ยในลักษณะเบี้ยปรับหรือค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

1.6.4 ทำให้ทราบถึงหลักการที่มีความเหมาะสม สำหรับนำมาใช้เป็นแนวทาง สำหรับศาลในการพิจารณาทำคำพิพากษาและกำหนดอัตราดอกเบี้ยในหนี้เงิน ที่เกิดขึ้นจากการ ผิดสัญญา